

“Je zult eerst moeten erkennen dat er iets nodig is”

De Alan Turingschool in Amsterdam

Hoe leer je kinderen goed lezen? Op de Alan Turingschool in Amsterdam maakten ze een radicale keuze: het vak en de methode voor begrijpend lezen werden afgeschaft. “Wij weten wat een effectieve didactiek voor leesonderwijs is en we vinden dat methodes daar niet aan voldoen.”

Martijn Nicolaas bracht een bezoek aan deze bijzondere school op een bijzondere plek in Amsterdam en sprak met Heleen Buhrs en Ingrid Elijzen.

De Alan Turingschool is een openbare basisschool in een wijk die bekendstaat als ‘gecompliceerd’, met een uitdagende populatie van veel verschillende culturen. De school telt 218 leerlingen en heeft als missie kinderen op te leiden tot wereldwijze, kritisch denkende wereldburgers die samenwerken om de wereld te veranderen en verbeteren. De visie van de school komt erop neer dat er gewoon goed lesgegeven wordt – “goed onderwijs krijgt vorm in de klas” - en dat er geen projecten op verschillende gebieden aan die basis worden toegevoegd. Kennis staat centraal in een thematische aanpak die schoolbreed is ingevoerd. Er worden hoge ambities en eisen gesteld aan zowel leraren als leerlingen.

Het doel van het onderwijs is uitgesplitst in vier pijlers:

- 1) Basisvaardigheden: taal (lezen en schrijven) en rekenen; 2) Turing skills: opleiden tot denkende doeners; 3) Wereldburgerchap: opleiden tot wereldwijze, kritische denkers; 4) Gezond-

Begrijpend lezen wordt geïntegreerd in de thematische aanpak van het curriculum.

heid: sport, beweging, expressie en voeding. Die eerste pijler is gekozen omdat kunnen lezen en rekenen in sterke mate het succes op school en in de latere loopbaan bepaalt. Een juiste focus daarop vergroot ieders kansen, aldus de school. Daarnaast heeft de school zich laten inspireren door de Britse wetenschapper Alan Turing (zie kader).

Effectieve leesdidactiek

Begrijpend lezen is geen apart vak op de Alan Turingschool en er wordt niet gewerkt met een methode. Begrijpend lezen wordt geïntegreerd in de thematische aanpak van het curriculum. In alle groepen lezen de kinderen een uur per dag een tekst. “De eerste twee weken van een thema werken we aan kennisopbouw, en daarna is het kennisniveau van de leerlingen redelijk gelijk.” De thema’s zijn kerndoeldekking. De leerkrachten selecteren zelf de teksten. “We hebben een boekenkast voor leerkrachten ingericht waaruit we teksten selecteren.” Een goede tekst is essentieel en dat houdt onder andere in dat een tekst inhoudelijk interessant is, de lengte goed is en er duidelijke signaalwoorden en verbanden in voorkomen. Er wordt met veel verschillende soorten teksten gewerkt, zakelijke en literaire en zelfs ook met teksten voor volwassenen: “Dat werkt prima, als de kennis er maar is bij de kinderen.” Voordat gestart werd met deze werkwijze, werkte de school

met de methode *Nieuwsbegrip*.

“Die methode biedt één tekst per week, wat wij veel te weinig vonden.” Bovendien vond het team de teksten te makkelijk, te weinig ambitieus en werkte de aanpak met strategieën demotiverend. “Als een tekst te makkelijk is, wordt leesonderwijs bezigheids therapie, terwijl het doel zou moeten zijn de kinderen verder te brengen.”

Elke week Kinderboekenweek

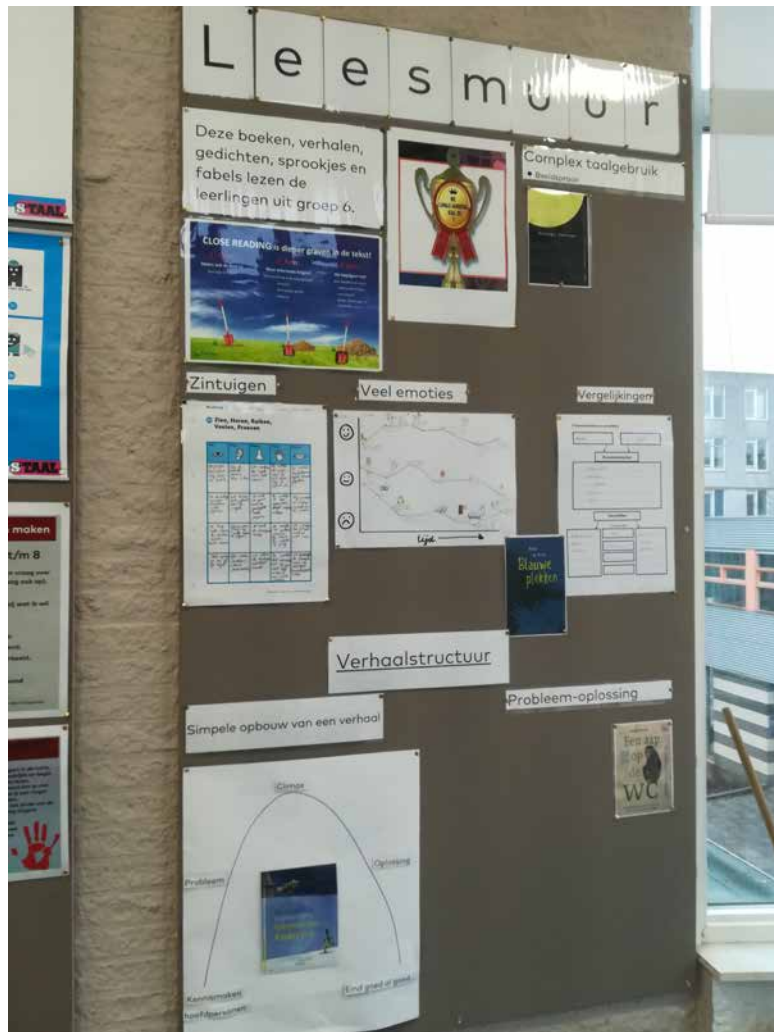
In elke groep lezen de kinderen gezamenlijk een leesboek (‘samenleesboeken’). Daarbij leest de leerkracht voor en praat met de kinderen over het verhaal, bijvoorbeeld over spanningsopbouw. In elke klas prijkt een ‘leesmuur’ op het prikbord waarop afbeeldingen van de gelezen boeken hangen. De leerkrachten promoten actief boeken in de klas. Ook is er een gedicht van de week. Stillezen komt niet voor op de Alan Turingschool: “Daardoor wordt de kloof tussen kinderen juist groter.” In elke klas staat een boekenkast en in de gezamenlijke ruimte is een gemeenschappelijke bibliotheek te vinden met zitjes eromheen. Met externe leesbevorderingsprojecten wordt nauwelijks meegedaan: “Die vinden we niet echt leesbevorderend en eigenlijk is elke week Kinderboekenweek bij ons op school!”

De school heeft geen relatie met de openbare bibliotheek omdat de leerkrachten merken dat ze zelf eigenlijk voldoende expertise op dit terrein hebben: “We kiezen zelf kinderboeken en daarvoor hebben we een goede verhouding met een plaatselijke boekhandel. Verder organiseren we leesbijeenkomsten met ouders, zodat zij ook betrokken zijn bij het motiveren van de kinderen.”

Hoe is de aanpak ontstaan?

Je zult eerst moeten erkennen dat er iets nodig is, vanuit dat urgentiebesef kom je verder. De nieuwe aanpak is voortgekomen uit drie oorzaken: 1) de resultaten van de leerlingen (“alles

Alan Turing was een Britse wiskundige, computerpionier en informaticus, mathematisch bioloog en logicus. Tijdens de Tweede Wereldoorlog werkte Turing in het geheim met een team wetenschappers aan een de-coderingsapparaat dat de codes kon ontcijferen van het Enigma-apparaat, een Duits coderingssysteem. De ontcijfering van de Enigma wordt vaak aangehaald als een van de grootste prestaties in de Tweede Wereldoorlog die de geallieerden de uiteindelijke overwinning zou hebben gebracht. Turing was een breed ontwikkelde, zeer originele denker. Maar hij was ook creatief, sportief én een kei in samenwerken. De veelzijdigheid van Turing komt terug in het onderwijs op de Alan Turingschool. Website van de school: <https://www.alanturingschool.nl/>

In elke klas prijkt een 'leesmuur' op het prikbord waarop afbeeldingen van de gelezen boeken hangen.

was rood") en 2) het leesplezier van de leerlingen (de motivatie was laag) en 3) het plezier van de leerkrachten zelf ("Nieuwsbegrip is saai"). Het team is zelf op zoek gegaan naar een didactiek die wel effectief kan zijn. Het meta-onderzoek van onderwijsdeskundige John Hattie bood uiteindelijk uitkomst. "Voor ons was stap 1: *Nieuwsbegrip* eruit!"

Vervolgens is het goed om iemand aan te wijzen die expert wordt op het gebied van begrijpend lezen. Daarnaast moet de

vernieuwing teambreed gebeuren, iedereen moet mee (willen) doen en je hebt goede begeleiding nodig. "Onze ervaring is dat een onderwijsbegeleidingsdienst daar niet bij helpt: die kost alleen maar veel geld en komt een keer per jaar. Je kunt beter een teamlid scholing laten volgen, expert laten worden en dat in het team verspreiden." De expert heeft een plan gemaakt: een 'ambitiekaart' op leerkrachtniveau waarin de aanpak

Bij dit alles is een goede leidinggevende die het proces stuurt van essentieel belang.

duidelijk beschreven staat. Wel is er scholing geweest over hoe je goede teksten herkent, vanuit Expertis Onderwijsadviseurs op het gebied van de methodiek *close reading* (daarbinnen wordt met een selectie van goede teksten gewerkt en een thematische aanpak). Tot slot is bij dit alles een goede leidinggevende die het proces stuurt van essentieel belang; die heb je nodig bij het implementeren van zo'n nieuwe aanpak.

Resultaten

Dat de aanpak van de Alan Turingschool werkt, blijkt uit de resultaten van de leerlingen: "Ook zien we een stijging in het aantal kinderen dat graag boeken leest. We horen het ook van ouders, die komen vertellen dat hun kind thuis leest." ◀◀

Martijn Nicolaas is senior beleidsadviseur bij de Taalunie. Hij is medesecretaris van de Taalraad en medeauteur van het Taalraadadvies.

Toelichting van de Taalraad

Het lijkt een radicale keuze om begrijpend lezen als vak af te schaffen maar als je de recente wetenschappelijke literatuur over effectieve leesdidactiek erop naslaat, is het eigenlijk een logische keuze. In veel onderzoek wordt juist gewezen op het belang van kennisopbouw en 'transfer' met andere vakken en dat wordt door begrijpend lezen onderdeel van de zaakvakken te maken goed bewerkstelligd. Zo leren kinderen dat leren lezen belangrijk is om kennis te vergaren. Onderzoeker Thoni Houtveen (2018) bijvoorbeeld, benadrukt het belang van kennisopbouw: voorkomen leidt tot begrip van een tekst, begrip van een tekst leidt tot nieuwe kennis die ingezet wordt om de volgende

tekst te begrijpen. In een studie van de Vlaamse Onderwijsraad uit 2019 is 'transfer' een van de vijf didactische principes voor krachtig effectief begrijpend leesonderwijs. Daarnaast benadrukken beide onderzoeken het belang van functionaliteit: lezen met een duidelijk, concreet doel zodat kinderen gestimuleerd worden om de betekenis van de tekst te achterhalen.

Los van de inzet op effectieve didactiek, is de Alan Turingschool een prachtig voorbeeld van hoe je van je school een echte 'leesomgeving' kunt maken: overal zijn boeken. In de klassen, in de hal, er valt niet naast te kijken. Dat stimuleert kinderen een boek te pakken.